

Юхимюк Ольга Михайлівна,
к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії держави і права Волинського національного університету імені Лесі Українки

Правозастосування як правова форма діяльності державного апарату

Удосконалення суспільства породжує необхідність ускладнення процесу державного управління та удосконалення діяльності державного апарату. Відбувається перехід від простого примітивного панування держави до більш досконалих форм — законодавчої, адміністративної, судової діяльності. Апарат держави є не простим об'єднанням різноманітних структур, а упорядкованою, єдиною, чітко організованою системою, побудову та функціонування якої визначають об'єктивні та суб'єктивні фактори. Тому функціонування державного апарату повинно відбуватись у певних формах, визначених законом, які б дозволили повно і належно виконувати покладені на нього завдання.

Питання загальної характеристики правових форм діяльності державного апарату напряму пов'язане з таким явищем, як правозастосовна діяльність. Застосування норм права державними органами має особливе значення, оскільки, по-перше, досягається кінцева мета права - воно врегульовує суспільні відносини, по друге, ця форма реалізації норм права є важливим засобом здійснення управління; по-друге, лише такі органи мають право застосовувати санкції до порушника вимог норм права.

Проблемами правозастосування в цілому займались такі вітчизняні науковці, як Бочаров Д., Старостюк А., Дума В., а також ряд радянських вчених-правознавців: Лазарев В., Недбайло П., Юсупов В.

В даному дослідженні розглянемо основні теоретичні засади правозастосовної діяльності саме як правової форми діяльності державного апарату.

Скакун О. Ф. вказує на неправові та правові форми діяльності державного апарату, що мають юридичний характер.[1, с. 90] До правових форм відносяться правотворча, правоохоронна, контрольно-наглядова та правозастосовна діяльність, про що більш детально йтиметься далі.

Професор П. М. Рабінович вважає, що застосування правових норм — це організаційно-правова діяльність компетентних органів, уповноважених на це громадських об'єднань або їх службових осіб, яка полягає у встановленні піднормативних, формально обов'язкових, індивідуальних правил поведінки персоніфікованих суб'єктів з метою створення умов, необхідних для реалізації ними таких норм.[2, с. 113]

В той же час Кельман М.С. вказує, що застосування правових норм — це державно-владна, організаційна діяльність компетентних органів держави і посадових осіб із реалізації правових норм стосовно конкретних життєвих ситуацій шляхом винесення індивідуально-правових рішень (приписів).[3, с. 428]

Вказані визначення підкреслюють неоднозначності розуміння даного поняття. Проте, згадані автори та інші науковці вказують на деякі спільні

характеристики. Щоб зрозуміти суть цього явища, важливіше визначити як загальні риси, так і особливості правозастосовчого процесу: його соціальним призначенням є організація певних суспільних відносин між суб'єктами в майбутньому; це діяльність тільки державних органів і уповноважених на це державою суб'єктів, оскільки вона повинна мати державно-владний характер; відносини, що виникають, змінюються або припиняються внаслідок такої діяльності, мають вигляд взаємних юридичних прав і обов'язків певних суб'єктів; такі зв'язки встановлюються шляхом вивчення конкретних життєвих ситуацій та винесення на основі відповідних правових норм індивідуальних формально-обов'язкових рішень; правозастосування відбувається підставі і в порядку, передбаченому правовими нормами; має підпорядковується загальним вимогам справедливості та ефективності; інтелектуально-юридичні результати правозастосування втілюються в актах застосування права.

У передбачених законодавством випадках застосування права є необхідною умовою реалізації правових норм, внаслідок чого відбувається упорядкування суспільних відносин (скажімо, реєстрація шлюбу органами РАЦСу породжує визначені законом права та обов'язки подружжя). Необхідність у правозастосуванні, здійснюваному державним апаратом, є очевидною при неможливості безпосередньої реалізації громадянами своїх прав та законних інтересів.

Застосування права в основному є правомірною організуючою діяльністю, однією з форм функціонування права, здійснюваною державним апаратом у порядку і межах, визначених законом.

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. – Харків: Консул, 2001.
2. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права і держави. Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2002.
3. Кельман М.С., Мурашин О. Г., Хома Н.М. Загальна теорія держави і права: Підручник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2003.